

munkája nem tekinthető központi jelentőségűnek, szava sem messzire hallatszónak. De tudván tudjuk: célkitűzéseinkkel, egész eddigi működésünkkel alapjában jó és hosszútávon mindenképpen gyümölcsöző tevékenységet fejtettünk ki, s nincs okunk a kishitűségre, van ellenben igenis arra, hogy egy olyan világban, melyben kozmikus méretűnek és történelmi horderejűnek hitt jelenségek is eltörpülnek és jelentőségüket veszítik, továbbra is megőrizzük hitünket a kis dolgok becsében. Egy, tudásom és emlékezetem szerint szentágostoni mondással fejezem be: ám legyen kicsiny az, ami kicsiny, de a kis dolgokban való állhatatosság nagy dolog ám!

Nekrológok

Klara Majtyinszkaja
(1907–1991)

Pótolhatatlan veszteség érte a Nemzetközi Magyar Filológiai Társaságot, a hungarológiát, Oroszország és a világ nyelvtudományát: 1991 februárjában eltávozott körünkől a kiváló tudós, Klara Jevgenyevna Majtyinszkaja, Társaságunk egyik alapító tagja, alelnöke és tiszteleti tagja, aki munkánkban haláláig tevékenyen részt vett.

A képzés, amelyben részesült, távol áll a nyelvészettől, hiszen pályáját zenészként, zenetörténészként kezdte. Miután a 30-as években a Szovjetunióba települt, kezdetben itt is zenét oktatott különböző iskolákban és a Moszkvai Konzervatórium mellett működő Felsőfokú Zenetanodában. Nekünk, akik nem ismerhettük abban az időben, nehéz válaszolni a kérdésre, miként változott meg érdeklődése, hogyan és miért választotta felnőtt emberként élethivatásul a nyelvtudományt? Lehetséges, hogy éppen a zenei hangzással való foglalkozás ébresztett benne vágyat, hogy tanulmányozni kezdje, miként alakul ki a hangokból és hangkapcsolatokból az értelem harmóniája, hogyan születik meg az előbeszéd összhangzata, amelyben az emberi szellem jut kifejezésre... Bárhogy is történt, Klara Majtyinszkaja újra beült az egyetemi padba, hogy az Idegen Nyelvek Főiskoláján tanuljon, ahol 1944-ben megvédte kandidátusi disszertációját *A részseset jelentése a mai magyar nyelvben* címmel, s így életre szólóan elkötelezte magát új szakterületével.

Érdeklődése a nyelvészet széles körére terjedt kis. Kell-e azonban csodálkozni, hogy leginkább mégis anyanyelvének zenéje vonzotta? A 40-es évek második felében nyelvet tanított a moszkvai főiskolákon, majd 1950-től a Szovjetunió Tudományos Akadémiája Nyelvtudományi Intézetének munkatársa lett, ahol gyakorlatilag élete végéig dolgozott. Ugyanekkor, 1950-ben védte meg doktori értekezését *Az esetek rendszerének fejlődése a magyar nyelvben* címmel, amiért 1952-ben professzori címet kapott.

Már ebben az időben elismert szaktekintélynek számított a finnugor nyelvészetben. Fokozatosan iskolát teremtett, követői támadtak, tanítványok vették körül. Tudományos pályafutásának jelentős állomását képezi, hogy közreműködött *A magyar nyelv* című háromkötetes kézikönyv munkálataiban (1955–1960), ahol nemcsak

a magyar nyelv nyelvtani és mondattani szerkezetét írta le, hanem analitikusan tárgyalta azokat a sajátosságokat is, amelyek megkönnyítik elsajátítását a magyarul nem tudók számára. Ez a megközelítés a nyelvtörténeti szemlélet elmélyítését eredményezte, igényt ébresztett a nyelv gyökereinek tanulmányozása iránt, következésképpen az egész finnugor nyelvcsalád összehasonlító vizsgálatára irányult. A tudományos célkitűzés helyességét szemléletesen bizonyítja például a más szerzőkkel közösen írott háromkötetes mű – *A finnugor nyelvtudomány alapjai* (1974–1976) –, amely óriási szótári és nyelvtani anyagot gyűjt össze és rendszerez, miközben feltárja a szóképzés tipikus módozatait és leginkább termékeny formáit. Ebben a könyvben Klara Majtyinszkaja nemcsak széles körű ismereteit és óriási tudását csillogtatta, hanem azt a kivételes képességét is, hogyan lehet a legnehezebb, legbonyolultabb problémákat egyszerűen, s bár nem illik ide a szó, mégis kimondom, női eleganciával megoldani.

Klara Majtyinszkaja tudományos eredményei kincsesbányát jelentenek mindenki számára, aki a ragozás eseteivel foglalkozik vagy a névmások funkcionálásának sajátosságai iránt érdeklődik. És nem csak finnugor nyelvterületeken! Hiszen az általa levont következtetések segítenek megvilágítani azokat a tipológiai törvényszerűségeket, amelyek ezen kategóriák történeti fejlődésével függenek össze a legkülönbözőbb nyelvcsaládokban. Egyik utolsó írása pedig – *A morfológia forrásainak kérdéséhez az uráli nyelvekben* – alapvető fontosságú az emberi beszéd névszói és igei vonatkozásainak kölcsönhatásával kapcsolatosan.

Nyugdíjba vonulása után sem szűnt meg tevékenyen részt venni a tudományos közéletben. Egyebek mellett továbbra is közreműködött a Nyelvtudományi Intézet finnugor részlegének munkájában mint a *Dialectologia Uralica* sorozat tudományos konzultánsa. Wolfgang Veenker professzorral együtt kidolgozta *Az uráli nyelvek dialektusainak egységesített leírási útmutatóját*, amelynek alapján az első három monográfia 1991-ben jelent meg Hamburgban.

Klara Jevgenyevna Majtyinszkaja nemcsak szakmáját művelte kiválóan, hanem nagyszerű pedagógusnak is bizonyult: kitűnő nyelvészek egész sorát nevelte fel. Tudományszervezőként szintén maradandót alkotott, hiszen az elsők között vetette fel a különböző országok hungarológusainak egységes szervezetbe tömörítését az Egyesült Államoktól Japánig. Az 1977-ben létrejött Nemzetközi Magyar Filológiai Társaság egyik alelnöki tisztét 1986-ig ő töltötte be. Eleven szelleme, fiatalos energiája, személyes varázsa nagy szerepet játszott abban, hogy Társaságunk – átvészelve a megpróbáltatásokat – létezik, működik, s a nemzetközi tudományos élet jelentős tényezőjévé vált. A professzorasszony kulcsszerepet vállalt az 1985-ben Sziktivkarban rendezett VI. Nemzetközi Finnugor Kongresszus előkészítésében is. Nem utolsó sorban neki köszönhető, hogy a rendezvény mind a résztvevők számát, mind tudományos programját és a lebonyolítás precizitását tekintve mintául szolgálhat a jövőre nézve.

Bizton állíthatjuk, hogy a hungarológia és az uralisztika tudományában Klara Majtyinszkaja munkássága nem merül feledésbe, s mi, akik ismertük, tanultunk tőle, mindörökre megőrizzuk hálás emlékezetünkben.

Jurij Guszev